

Έφτασε και ο Ιούνιος, ο έκτος μήνας του χρόνου και ο πρώτος του καλοκαιριού.

Βέβαια, μέσα στο αρχαίο Ρωμαϊκό ημερολόγιο ήταν τέταρτος μήνας με 29 ημέρες, πέρασε στο Ιουλιανό ημερολόγιο.

Κατά την ρωμαϊκή παράδοση, ο Ρωμύλος τον ονόμασε Junius, αφιερώνοντας τον ταυτόχρονα στη θεότητα Juno.

Ο Ιούνιος λέγεται και Θεριστής, γιατί είναι ο μήνας του θερισμού σ' όλη την Ελλάδα. Ο λαός του έχει πολλές παροιμίες.

Ακολουθεί μια μικρή «περιδιάβαση» για τις γιορτές και τα λαογραφικά χαρακτηριστικά του Ιουνίου, μέσα από τις κεφαλονίτικες παροιμίες. (Δημ. Σ. Λουκάτου, Κεφαλονίτικα γνωμικά, Αθήνα 1952).

«Μάης –μαΐτσης μαγιανός

και θεριστής θεριστινός» Ερισσος

Ο καθηγητής –λαογράφος, Δημήτριος Λουκάτος, μας λέει πως, η παραπάνω παροιμία από την Έρισσο έχει φτιαχτές λέξεις για να μας πει, πως ο Μάης έχει ομορφιές και μάγια, μα ύστερα έρχεται ο Ιούνιος (Θεριστής), που μας θερίζει από την πείνα. Εννοεί πως η νέα σοδειά δεν έγινε ακόμα.

Την ίδια σκέψη για τον Ιούνιο έχουν και στην Πύλαρο λέγοντας την παροιμία διαφορετικά.

«Ο Μάης έχει τ' όνομα

κι ο Θεριστής την πείνα»

Στην περιοχή των Πρόννων λένε την παρακάτω παροιμία που βεβαιώνει την πράξη του θερισμού.

«Απ' αρχής του Θεριστή

του δρεπανιού μας η γιορτή»

Ο Ιούνιος έχει αρκετές «μικρογιορτές» όπως : του « Βαρθολομαίου και Βαρνάβα» τις 11 του μηνός, μέρα που πολλοί δεν δουλεύουν, ιδιαίτερα στα αμπέλια, γιατί το έχουν για κακό. Του όσιου Ονουφρίου, στις 12 του μηνός αυτού, στις 14 του Αγίου Ελισαίου, μέρα που δεν δουλεύουν οι γεωργοί με τα ζώα, γιατί ο άγιος αυτός θέλει το σεβασμό του, αλλιώς τα ζωντανά τα πιάνει λύσσα, μας λέει ο λαός. Τις 15 και 16 του μηνός αντιστοίχα εορτάζουν ο προφήτης Άμωσ και ο άγιος Τύχωνος, ο τελευταίος είναι ο άγιος της τύχης.

Τον μήνα αυτόν έχουμε και το γενέθλιο του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου τις 24 και έχει ταυτιστεί η λατρεία του με το άναμμα της φωτιάς και άλλα μαντικά έθιμα που έχουν αρχαιοελληνική καταβολή, που γίνονται την παραμονή της ημέρας αυτής. Είναι η γνωστή γιορτή του Αγίου Ιωάννου του Λαμπαδάρη και, που ο λαός μας από τόπο σε τόπο του έχει δώσει πολλά ονόματα και θεραπευτικές ιδιότητες.

Ο λαός έχει περάσει μέσα στις παροιμίες του όλη τη σοφία και την πείρα των αιώνων και έτσι οι παροιμίες λειτουργούν ως άγραφοι νόμοι που οδηγούν, διδάσκουν και συνετίζουν. Βέβαια, τώρα που τις εργασίες στο χωράφι δεν τις κάνουν τα χέρια, όπως και τον θερισμό του Ιουνίου, η παροιμία πρακτικά φαίνεται να μην ισχύει. Είναι όμως αξίωμα που δε χάνεται

ούτε μηδενίζεται και, σε κάθε περίπτωση μπορεί να χρησιμοποιηθεί μέσα στο λόγο και στη ζωή.

Γύρω από το θέρο και το θέρισμα οι παλιές παροιμίες στην Κεφαλονιά μας λένε :

«Θέλεις θέριζε και δένε,

θέλεις δένε και κουβάλιε» Λιβαθώ

Εδώ η παροιμία θέλει να πει πως και τα δύο τον ίδιο κόπο έχουνε και μάλιστα κόπο σκληρό.

«Θέριζε γέρο γέννημα

και παλλικάρι στάρι» Παλική και Λιβαθώ

Εννοεί πως το γέννημα (κριθάρι) πρέπει να θερίζεται γινωμένο, ενώ το στάρι να είναι νωπό για να μην τρίβεται. Σε όλο το νησί υπάρχει η παροιμία που συνοπτικά και δυναμικά μας ενημερώνει πως ο θέρος, θέλει χέρια πολλά και να δουλεύουν συνέχεια.

«Θέρος, τρύγος,

πόλεμος δεν περιμένουν»

Στην Παλική και στη Σάμη προσθέτουν ή λένε και το εξής: «και στις ελιές ρεμούρο», δηλαδή με πολλή γρηγοράδα για να γίνει το μάζεμα.

Υπάρχει μια άλλη παροιμία που λένε στη Λιβαθώ και μας ενημερώνει, πως, τον Ιούνιο δείχνουν οι ελιές τι καρπό θα κάμουν.

«Τον Θεριστή, ο νοικοκύρης τηράει

την ελιά και τραβάει τα μαλλιά του»

Επειδή κάνει αρκετή ζέστη και τον Ιούνιο αρχίζουν να σκαρώνουν οι σταφίδες, μα κοντά να μπει ο επόμενος μήνας θα είναι έτοιμες. Η παροιμία μας λέει πως:

«Τ' άη –Γιάννη με το μαντήλι,

και τση Βλαχερνός με το καλάθι»

δηλ. στις 24 του μηνός του Άη Γιαννιού μπορεί να μαζέψεις μια μαντηλιά σταφίδες, αλλά τις 2 του Ιουλίου, της Παναγίας της Βλαχέρνας, θα χρειαστείς καλάθι.

Θέση εκλεκτή μέσα στο λαό και στην κεφαλλονίτικη παροιμία έχει η μέρα που εορτάζει ο άγιος Ιωάννης ο Λαμπαδάρης, αφού παλιά την ημέρα αυτή την πρόσεχαν και την εκτιμούσαν με λατρείες και μαντικά έθιμα.

«Από τ' άη –Γιαννιού του Λαμπαδάρη,

η μέρα παίρνει τα πίσω»

δηλ. έχουμε τις θερινές τροπές του ηλίου και η μέρα αρχίζει να μικραίνει. Τα έθιμα που γίνονται αυτή την ημέρα είναι όλα ηλιοτροπικού χαρακτήρα και ποικίλουν από τόπο σε τόπο.

Κορυφαίο είναι το έθιμο που είναι και πανελλήνιο, «το άναμμα της φωτιάς» που ανήκει στα καθαρτήρια έθιμα και δημιουργεί τη νέα εφορεία της γης.

Μέσα στις τοπικές εορτές είναι και αυτή του Αγίου Παναγή (Παπα-Μπασιά) τις 7 του μηνός και επίσης την πρώτη Κυριακή, ως συνήθως, του Ιουνίου γίνεται στο Ληξούρι «Το μνημόσυνο των Πέντε Αγιαθεκλησιάνων» που κρέμασαν οι Γερμανοί τις 5-6- 1944 στην πλατεία του Ληξουρίου.

Επίσης, στην κινούμενη εορτή των Αγίων Πάντων, στη Σάμη, όπως γίνεται από παλιά, θα εορταστούν οι τρεις Άγιοι Φανέντες, στο εκκλησάκι του Αγίου Νικολάου, που βρίσκεται πάνω στην αρχαία ακρόπολη της Σάμης.

Την τελευταία Κυριακή του Ιουνίου δε, έχει θεσπίσει από παλιά η Τοπική Αυτοδιοίκηση του Νομού Ηλίας, για να τιμά με εκδήλωση «την Μάχη στο Λάλα» εκεί που έλαβαν μέρος οι Κεφαλονίτες και άλλοι Επτανήσιοι και κατεδίωξαν τις 22 Ιουνίου του 1821, έπειτα από σκληρή μάχη τους Λαλαίους Τουρκαλβανούς. Η συμμετοχή στην εκδήλωση γινόταν τόσο από την παλιά Νομαρχία Κεφαλληνίας και Ιθάκης, (στις μέρες μας συνεχίζει τη διατήρηση του εορταστικού θεσμού η Αντιπεριφέρεια Κεφαλληνίας) όσο και ο Σύνδεσμος των Εφέδρων Αξιωματικών Κεφαλλήνων, δίνοντας το παρόν τους, τιμώντας μαζί με τους κατοίκους της περιοχής στο οροπέδιο της Φολόης Ηλείας, τους Ήρωες και το γεγονός της νίκης.

Έρχεται ο Ιούνιος, ο Θεριστής όπως τον λέει η παράδοση και ο λαός μας. Ωστόσο, η ζέστη έχει ήδη αρχίσει να απλώνει τα φτερά της από τον Μάιο και από τις 15 αυτού του μήνα άρχισαν και οι θερισμοί για το χορτάρι που είναι τροφή για τα ζωντανά.

Βλέποντας τα χωράφια στην Παλική άλλα έχουν το ξερό του χρυσαφιού χρώμα κι άλλα ετοιμάζονται να πυρωθούν στα καυτά λουτρά του ήλιου.

Οι κτηνοτρόφοι δεν περιμένουν τον Ιούνιο για να μαζέψουν το ξερό χορτάρι και να γιομίσουν τις αποθήκες τους για το χειμώνα, ήδη η διαδικασία αυτή φθάνει στο τέλος της. Ωστόσο, η διαδικασία αυτή που κάνουν οι γεωργοί να σπέρνουν χορτάρι και έπειτα να το πουλούν ως «μπάλα» στους κτηνοτρόφους, είναι μια αθόρυβη συνεργασία και μία σχέση «έντεχνη» της γεωργίας με την κτηνοτροφία.

Περιδιαβαίνοντας τους αγροτικούς δρόμους της Κατωγής και όλη της Παλικής αυτή την περίοδο συναντάς χωράφια, που το κομμένο χορτάρι από το θεριστικό μηχάνημα είναι στοιχισμένο και περιμένει την επόμενη διαδικασία της δέσης του σε «μπάλες». Βέβαια, έχει επικρατήσει να λέγονται μπάλες το χορτάρι που έχει δέσει το μηχάνημα, άσχετα εάν έχουν σχήμα παραλληλόγραμμο. Υπάρχουν χωράφια που ήδη έχει περάσει το μηχάνημα και έχει δέσει το χορτάρι σε μπάλες και είναι έτοιμο να φορτωθεί για να αποθηκευτεί στις αποθήκες. Εικόνες από πίνακα ζωγραφικής παρουσιάζουν πολλά χωράφια, που, όπως είναι με τις μπάλες διάσπαρτες ή κατά σειρά που τις έχει αφήσει το μηχάνημα, σου δίνουν την εντύπωση πως είναι βαλίτσες που περιμένουν τους ταξιδιώτες τους.

Το μυαλό μου τρέχει στον αγώνα που έκαναν οι παλαιότεροι, όταν δεν υπήρχαν τα μηχανήματα, και τα χέρια μέσα στο λιοβόρι, έπρεπε να θερίζουν και να κάνουν το χορτάρι μπάλες χρησιμοποιώντας μια ξύλινη κασέλα.

Σήμερα κάνοντας απολογισμό επί της ευκαιρίας που έρχεται Ιούνιος, στη γεωργία μπορούμε να πούμε πως η τεχνολογική εξέλιξη πρωτοστατεί με τα μηχανήματά της και η παραγωγή είναι μεγάλη και ικανή. Εκτοπίστηκε βέβαια η συνεργασία μεταξύ των γεωργών και η επικοινωνία ελαττώθηκε, οι δε λαογραφικές εικόνες και οι νοοτροπίες άλλαξαν χαρακτήρα στο μεγαλύτερο μέρος τους.

Κλείνοντας για τον Ιούνιο, που οι άνθρωποι παλιά, ιδιαίτερα αυτόν το μήνα δούλευαν έως ο ήλιος να πάρει γιόμα και έτσουζε η λαύρα στο κορμί τους, ας θυμηθούμε το κείμενο του μεγάλου Ησίοδου: «Καιρός του θερισμού, πού δεν πρέπει να κοιμάσαι το πρωί. Η αυγή θα σε βοηθήσει να θερίσεις το ένα τρίτο από τη δουλειά της ημέρας... να κουβαλήσεις νωρίς τον καρπό στο σπίτι σου, εξασφαλίζοντας τον βίο σου»... (Έργα και Ημέραι, στίχ. 575-78)

Τέλος ας μείνει ως δίδαγμα η παροιμία του θερισμού, που αφορά τον άνθρωπο που δεν έχει παλμό ζωής και ενέργεια πράξης: «Εργάτης αργοκίνητος όλο δρεπάνι αλλάζει».

Γεράσιμος Σ. Γαλανός

Εστάλη στην ΟΔΥΣΣΕΙΑ, 31/5/2020 #ODUSSEIA #ODYSSEIA